UČITEĽSKÉ SEMENISKO

Druhá polovica šesťdesiatych rokov 19. storočia bola v dôsledku rakúsko-maďarského vyrovnania poznačená bezohľadnou školskou politikou. Prvý signál k násilnej maďarizácii dal smutne preslávený zvolenský podžupan Béla Grünwald, ktorý organizoval rôzne akcie namierené proti slovenskému strednému školstvu. Nemohol sa zmieriť s „národnostným zákonomô z roku 1868, ktorý pripúšťal pre nemaďarské obyvateľstvo vzdelanie podľa možnosti v materinskom jazyku, čo samozrejme neplatilo pre vysoké školy. Zákon umožňoval, aby občania ktorejkol'vek národnosti mohli z vlastných prostriedkov, či už obce alebo cirkvi zriaďovat nižšie školy, ktoré podliehali štátnemu dozoru. Zákon síce poskytoval národnostiam túto možnosť, ale prax po uzákonení tohto zákona bola iná. Požiadavky na zriaďovanie škôl boli zamietané.

Na konci roka roka 1868 uhorský parlament schválil zákon o všeobecnej ľudovej výchove, takzvaný zákon o ľudovom školstve. Týmto zákonom sa položili základy jednotnej organizácie ľudového školstva v Uhorsku. Štátna starostlivosť o ľudové školy patrila školdozorným úradom. Školdozorcovia boli štátni úradníci so širokou právomocou. Ich činnosť, ako i pôsobenie úradov na národnostne zmiešaných územiach značne, ba niekedy rozhodujúco vplývali na zhoršovanie vzťahov medzi tam žijúcim obyvateľstvom.

Tieto neutešené pomery, nepriaznivé pre vzdelávanie a výchovu slovenských detí, umocňoval aj nedostatok kvalifikovaných slovenských učiteľov, ale aj školských budov.

V evanjelickom školstve bolo zvykom, že absolventi teologickej fakulty, prv ako boli vysvätení za kňazov, pôsobili na školách ako učitelia. S rozširovaním počtu ľudových škô1 a zriaďovaním „pokračovacích“ škôl, ktorými sa mala povinná školská dochádzka postupne predlžovať do 15. roku veku, prejavil sa nedostatok bohoslovcov - učiteľov. Tento problém riešili tak, že obce a cirkvi povolávali za učiteľov gymnazistov, ktorí prichádzali do školských služieb aj bez ukončeného gymnaziálneho vzdelania. Niekedy sa učiteľmi stávali aj remeselníci alebo roľníci.

Na vzdelávanie učiteľov, ktorí mali pôsobiž na evanjelických školách, sa neskôr zakladali učitešské semeniská (učiteľské ústavy), ako napríklad v Nyiregyházi či v Šoproni. Na slovenských elementárnych školách však z absolventov týchto učiteľských semenísk prakticky nemohol učiť žiaden z nich, lebo semeniská boli maďarské. Preto sa uvažovalo o založení semenísk, ktoré by vyhovovali aj iným národnostiam.

Návrhy založiť slovenské učiteľské semenisko sa objavili už v roku 1862 a v samotnej Revúcej o dva roky neskôr, keď rybnícky farár Štefan Homola (brat učbára revúckeho gymnázia Rudolfa Homolu) o tom napísal miestnemu dozorcovi gymnázia Matejovi Nandrássymu. Jeho návrh bol aktuálny o štyri roky neskôr, keď patronátny konvent 4. februára 1868 zvolil komisiu, ktorá mala vypracovať návrh na zriadenie tohto ústavu.

Zaujímavým dokumentom, ktorý sa zachoval z tých čias, sú *Poznamy a náhl'ady na návrh Dr. I. B. Zocha o sriadení seminára učiteľského.* Zapísal ich Samuel Ormis 27. mája 1868 a sú potvrdením snáh PhDr. Ivana Branislava Zocha o založenie učiteľského semeniska.

1. Prvá otázka je, či samostatný a od gymnasia oddelený a či s gymnasiom spojený seminár pre učiteľov založiť. Nižepodpísaní s p. Zochom jednej mienky sú, aby s gymnasiom spojený bol seminár a mienku svoju nasledujúcimi dôvodmi podopierajú:

a) Ohľadom nákladov a výdavkov teraz pokladnica, gymnasialna nedostačuje osobitný seminár budinkom (domom, poznámka autora), učbármi a inými učebnými pomôckami zaopatriť, lebo jestli pri spojenosti snaď jedon, v najlepšom póde dvaja učbári s pomocou gymnasialnych učbárov všetky predmety seminárske potrebám cirkvi a času primerane prednášať môžu, teda v oddelenosti potrební by boli k tomu 4 učbári, ktorých plat by vyše 2 000 vynášať musel a tak základinu aspon 30 - 40 000 požadoval.

b) Ohľadom prospechu stará zkušenosť cirkví našich pred rokom 1848 oprávňuje nás k tej domienke, že učitelia na gymnasiách vychovani všestrannejšiu známost' a sbehlosť dosvedčili, nežli na oddelených, len výlučnému odboru namerených seminároch. A čo za starých časoch chybovalo z methodiky a praktického cvičenia, to pri spojenom sriadení dá sa dostatočne nahradť'.

2. Druhá otázka je kolkoročný beh ustanoviť" treba pre seminaristov? P. Zoch (Pán Zoch, pozn. autora) narádza beh 2 ročný, avšak nedoložil žiadnych dôvodov. Nižepodpísaní navádzajú 3 ročný beh a 4-tý rok reservný pre praks, a pri tom do ohľadu vzali štyri okolnosti: učebné predmety, čas k tomu potrebný, vek mládeže v ktorom do seminára môže prijatá byť, a vek, v ktorom seminarista za riadneho učiteľa zákonne uvedený byť môže.

a) Predmety seminárske, ako sú v úžitku po iných seminároch uhorských, a ktoré dľa nášho náhl'adu nevyhnutne potrebné sú pre budúcich učiteľov.

V Poznamoch a náhľadoch sú vymenované za sebou: *Náboženstvo, Výchovoveda, Reč slovenská, Reč maďarská, Počtoveda, Prírodopis, Dejepis, Hospodárstvo, Technológia, Zemepis hvezdársky, Známosť zákonov krajinských, Zdravoveda, Krasopis a kreslenie, Spev, Organovanie.*

V bode b) sa uvádza, že počet týchto predmetov je taký rozsiahly, že za dva roky sa nedajú osvojiť.

V bode c) sa konštatuje, že podľa dištriktu sa na semenisko majú prijímať takí študenti gymnázia, ktorí štvrtú triedu dokončili, čiže aj 14-roční.

V bode d) sa vedie polemika, že keď žiak ukončí dvoj-, trojročné štúdium učiteľského semeniska, môže mať 16 - 17 rokov, či môže byť učiteľom.

V ďalších bodoch je polemika, ako bude učiteľské semenisko vyzerať, ako ho budú môcť spolu s gymnáziom udržiavať, najmä ako sa bude dať zosúladiť vyučovanie na obidvoch školách. Znázorňuje to aj priložený rozvrh. Dolupodpísaní navrhujú, aby správu nad semeniskom prevzal gymnaziálny správca a aby tento nový vzdelávací ústav bol pod ochranou dištriktu potiského. Zaujímavým návrhom je, aby sa seminaristi po ukončení semeniska štvrtý rok učili spolu s ôsmou triedou všetky predmety okrem latinčiny a gréčtiny a navyše mali spev, organovanie a podobne.

Na konci „poznamov a náhľadov" sú podpísaní: Ján Francisci, August Horislav Škultéty, Ľudovít Reuss, Samuel Ormis a Ján Kordoš.

Komisia pravdepodobne pracovala v tomto zložení a po prerokovaní rôznych návrhov sa rozhodla, že pre zlé materiálne podmienky a finančné ťažkosti bude najlepšie, keď semenisko pripoja ku gymnáziu.

Na patronátnom konvente 22. júna 1868 sa schválil „Ústroj" (štatút) učiteľského semeniska. Tiež sa rozhodlo, že napíšu Ev. a. v. cirkvi v Revúcej, aby na svojich elementárnych školách povolila seminaristom vykonávať prax. Druhý list sa rozhodli napísať Gemerskému seniorátu, ku ktorému pripojili „Ústroj" učiteľského semeniska so žiadosťou, aby novozriadené učiteľské semenisko vzal pod svoju ochranu a odporučil ho na schválenie potiskému dištriktu.

Na prvý list dostali odpoved od evanjelickej cirkvi z Revúcej, že sa na svojom konvente rozhodli: *„nový tento ústav s radosťou do lona svojho prijíma a svoje elementárne školy seminaristom cieľom praksi vo vyučovaní vďačne otvára."*

Na druhý list neprišla najpriaznivejšia odpoveď. Na seniorálnom konvente, ktorý sa konal 23. júla 1868 v Rožňave, sa po dlhšom rokovaní uzniesli: *„Konvent seniorální necítě se byť uprávneným k vynešení rozhodného uzavření, z částky pro důležitost věci, z částky z té příčiny, že dotčený plán, co do prijímání žáků a uzavrením dištriktu v podstném odporu stojí: vysíla pověreníctvo, aby podrobíc na míste samém náležite zkaušce jak mísní okolnosti, tak i dotčený plán, domnění své seniorálnímu Konventu předstřelo."*

Gemerský seniorát sa okrem iného nechcel dostať do sporu s výnosom dištriktu, podľa ktorého sa do učiteľského semeniska mohli prijať študenti len po skončení VI. triedy, kým podľa štatútu revúckeho učiteľského semeniska sa mali prijímať študenti už zo IV. ročníka gymnázia. Treba pripomenúť, že tieto argumenty nemali celkom seriózny podklad, lebo kým v Nyiregyházi sa skutočne do semeniska prijímali len tí študenti, ktorí skončili VI. triedu gymnázia, v Šoproni mohli do semeniska nastúpiť aj takí študenti, ktorí skončili IV. triedu. Neschválenie štatútu revúckeho učiteľského semeniska malo iné pozadie. Jeho zakladateľov, ako to už pri slovenských školách bolo zvykom, upodozrievali zo separácie a akýchsi nebezpečných zámerov.

Nedorozumenie nastalo aj pri výklade zákona z roku 1868, v ktorom sa v jednom z jeho bodov ustanovuje, že štúdium na učiteľských semeniskách trvá tri roky a do I. ročníka sa môžu prijímať študenti zo IV. ročníkov gymnázií. Seniorálny konvent sa rozhodol, že na prešetrenie celej záležitosti zriadi komisiu, ktorá so svojou prácou otáľala. Patronátny konvent vyslovil poľutovanie, že jeho snaha na seniorálnom konvente nenašla pochopenie. Keďže už verejnosť bola o otvorení semeniska informovaná, do učiteľského semeniska sa prihlásili študenti, a do začiatku školského roka bolo málo času, rozhodli sa, že začiatkom školského roka 1868/1869 semenisko otvoria.

Zdroj: Dušan Dubovský - Revúca kolíska slovenského stredného školstva